

DONNA TARTT

Η
ΚΑΡΔΕΡΙΝΑ

μετάφραση
Μιχάλης Δελέγκος

διόπτρα

Για τη μητέρα.

Για τον Κλονι.

I.

*Το παράλογο δεν απελευθερώνει, δεσμεύει.**

—ΑΛΜΠΕΡ ΚΑΜΥ

* «*L'absurde ne délivre pas, il lie*». Από το έργο *Le Mythe des Sisyphe* (1942, *Ο Μύθος του Σίσυφου*), φιλοσοφικό δοκίμιο του Γάλλου συγγραφέα και φιλοσόφου Αλμπέρ Καμύ (1913-1960), βραβευμένου με Νόμπελ Λογοτεχνίας το 1957. Διάσημα έργα του *Ο Ξένος*, *Η Πανούκλα* και πολλά άλλα (ΣτΜ).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Νέος με Κρανίο

i.

Ενώ ήμουν ακόμα στο Άμστερνταμ, είδα στον ύπνο μου τη μητέρα μου για πρώτη φορά μετά από χρόνια. Ήμουν κλεισμένος στο ξενοδοχείο μου για πάνω από μία εβδομάδα, φοβόμουν τόσο πολύ που δεν τολμούσα να βγω έξω ούτε να τηλεφωνήσω στον οποιονδήποτε. Έτρεμε το φυλλοκάρδι μου με το που άκουγα τον παραμικρό αθώο θόρυβο: το κουδούνι του ασανσέρ, το καροτσάκι με τα μπουκαλάκια για τον ανεφοδιασμό των μίνι μπαρ, ακόμα και τα ρολόγια που χτυπούσαν κάθε μία ώρα, στα καμπαναριά των εκκλησιών Βέστερκερκ και Κράιτμπερχ, είχαν μια σκοτεινή χροιά στην κλαγγή τους, μια εγγενή αίσθηση καταδίκης βγαλμένη από ζοφερό παραμύθι. Τη μέρα καθόμουν στην άκρη του κρεβατιού πασχίζοντας να καταλάβω τι έλεγαν τα δελτία ειδήσεων στην ολλανδική τηλεόραση (πράγμα εντελώς μάταιο, αφού δεν ήξερα ούτε λέξη ολλανδικά) και, όταν τελικά τα παρατούσα, στεκόμουν στο παράθυρο και ατένιζα το κανάλι, με το καμηλό παλτό μου ριγμένο πάνω μου, αφού είχα φύγει βιαστικά από τη Νέα Υόρκη και τα μόνα ρούχα που είχα πάρει μαζί μου δεν ήταν ζεστά, ούτε καν για εσωτερικό χώρο.

Έξω, επικρατούσε πυρετώδης δραστηριότητα και πολύ κέφι. Ήταν Χριστούγεννα, τα φωτάκια λαμπύριζαν στις γέφυρες των καναλιών μέσα στη νύχτα. *Dames en heren** με ροδαλά μάγουλα, με κασκόλ που ανέμιζαν στον παγερό αέρα, κατέβαιναν με θόρυβο τα λιθόστρωτα δρομάκια με χριστουγεννιάτικα δέντρα δεμένα στις σχάρες των ποδηλάτων τους. Τα απογεύματα, κάποια ερασιτεχνική μπάντα έπαιζε κάλαντα που πλανιούνταν υπόκωφα και εύθραυστα στη χειμωνιάτικη ατμόσφαιρα.

Μέσα, χάος από δίσκους της υπηρεσίας δωματίου, σωροί από τσιγάρα, χλιαρή βότκα από τα duty free. Εκείνες τις ανήσυχες ημέρες του εκούσιου εγκλεισμού μου, έμαθα καλά και το τελευταίο εκατοστό του δωματίου μου σαν φυλακισμένος που γνωρίζει το κελί του απέξω κι ανακατωτά. Ήταν η πρώτη φορά που βρισκόμουν στο Άμστερνταμ. Δεν είχα δει σχεδόν τίποτα από την πόλη, αλλά το δωμάτιο από μόνο του, με τη ζοφερή, ψυχρή και ξεθωριασμένη ομορφιά του μου έδινε μια έντονη αίσθηση Βόρειας Ευρώπης, ήταν σαν μικρογραφία της Ολλανδίας. Εξωραϊσμένη και προτεσταντική ακεραιότητα, ανάμεικτη με απόλυτη χλιδή φερμένη με εμπορικά πλοία από την Ανατολή. Πέρασα ένα παράλογα μεγάλο χρονικό διάστημα παρατηρώντας σχολαστικά ένα ζευγάρι μικροσκοπικές ελαιογραφίες με επίχρυσες κορνίζες κρεμασμένες πάνω από το σεκρετέρ. Στη μία υπήρχαν χωρικοί που έκαναν πατινάζ σε μια παγωμένη λίμνη δίπλα σε μια εκκλησία, στην άλλη απεικονιζόταν ένα ιστιοφόρο που πάλευε με τα κύματα της φουρτουνιασμένης θάλασσας μέσα στην αντάρα του χειμώνα. Δεν ήταν τίποτα το ιδιαίτερο, απλώς αντίγραφα μόνο για ντεκόρ, αλλά τις παρατηρούσα σαν να έκρυβαν το κλειδί που θα μου άνοιγε την καρδιά των παλιών Φλαμανδών δασκάλων της ζωγραφικής, που

* Ολλανδικά, «γυναίκες και άντρες, κυρίες και κύριοι» (ΣΤΜ).

θα μου επέτρεπε να δω βαθιά μέσα στην ψυχή τους. Έξω, το χιονόνερο χτυπούσε με μανία τα τζάμια των παραθύρων και πασπάλιζε το κανάλι. Και, παρόλο που τα μπροκάρ ήταν όλο πολυτέλεια και το χαλί αφράτο, το χειμωνιάτικο φως είχε την παγερή χροιά του 1943, της στέρησης και της κακουχίας, του νερωμένου τσαγιού χωρίς ζάχαρη και της πείνας.

Νωρίς κάθε πρωί, ενώ έξω επικρατούσε σκοτάδι ακόμα, πριν πιάσουν δουλειά οι έκτακτοι υπάλληλοι και αρχίσει το λόμπι του ξενοδοχείου να γεμίζει με κόσμο, κατέβαινα κάτω για να πάρω εφημερίδες. Το προσωπικό του ξενοδοχείου πηγαινοερχόταν μιλώντας σιγανά και με αθόρυβα βήματα, τα λοξά βλέμματά τους με προσπερνούσαν ψυχρά σαν να μη με έβλεπαν, εμένα, τον Αμερικανό του δωματίου 27 που δεν κατέβαινε ποτέ κάτω στη διάρκεια της μέρας. Κι εγώ προσπαθούσα να καθησυχάσω τον εαυτό μου ότι ο διευθυντής της βραδινής βάρδιας (σκούρο κοστούμι, στρατιωτικό κούρεμα, γυαλιά με κοκάλινο σκελετό) μάλλον θα έκανε τα πάντα για να προλάβει τυχόν φασαρίες και να αποφύγει μπλεξίματα.

Η *Herald Tribune* δεν έγραφε τίποτα σχετικά με τη δεινή κατάστασή μου, αλλά όλες οι ολλανδικές εφημερίδες είχαν σχετικά άρθρα, πυκνογραμμένες αράδες ξένου αλφαβήτου που αιωρούνταν βασανιστικά πέρα από τα όρια των δυνατοτήτων μου να κατανοήσω το νόημά τους. *Onopgeloste moord. Onbekende.** Ανέβαινα στο δωμάτιό μου, ξάπλωνα στο κρεβάτι μου (με τα ρούχα, γιατί το δωμάτιο ήταν παγωμένο) και άπλωνα τις εφημερίδες πάνω στο πάπλωμα. Φωτογραφίες από περιπολικά, ταινίες της αστυνομίας για τον αποκλεισμό του τόπου του εγκλήματος. Μου ήταν αδύνατο να αποκωδικοποιήσω ακόμα και τις λεζάντες, και μολονότι δεν φαινόταν να υπάρχει το όνομά μου

* Ολλανδικά, «Ανεξιχνίαστος φόνος. Θύμα αγνώστων στοιχείων» (ΣτΜ).

πουθενά, δεν γινόταν να ξέρω αν οι Αρχές είχαν κάποια περιγραφή μου ή αν απέκρυπταν πληροφορίες από το κοινό.

Το δωμάτιο. Το καλοριφέρ. *Een Amerikaan met een strafblad*.^{*} Το πρασινωπό νερό του καναλιού.

Επειδή είχα ξεπαγιάσει και ήμουν άρρωστος, και την περισσότερη ώρα δεν είχα ιδέα τι να κάνω (εκτός από ζεστά ρούχα είχα αμελήσει να πάρω μαζί μου και κάνα βιβλίο), έμενα στο κρεβάτι μου για το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας. Είχα την εντύπωση ότι η νύχτα έπεφτε από το απόγευμα κιόλας. Συχνά –ανάμεσα στο θρόισμα των φύλλων από τις απλωμένες εφημερίδες– παρέπαια μεταξύ ύπνου και ξύπνου, και στα όνειρα που έβλεπα ήταν διάχυτη η απροσδιόριστη αγωνία που με παρέλυε τις ώρες που ήμουν ξύπνιος. Αίθουσες δικαστηρίων, βαλίτσες ανοιγμένες διάπλατα με τα ρούχα μου πεταμένα τριγύρω και ατελείωτοι διάδρομοι αεροδρομίων όπου έτρεχα να προλάβω πτήσεις στις οποίες ήξερα ότι δεν θα κατάφερνα να επιβιβαστώ ποτέ.

Εξαιτίας του πυρετού, έβλεπα πολλά παράξενα και πολύ ζωντανά όνειρα, στριφογύριζα μανιασμένα στο κρεβάτι μου μούσκεμα στον ιδρώτα, χωρίς να ξέρω αν ήταν μέρα ή νύχτα, αλλά την τελευταία και χειρότερη βραδιά από όλες είδα στον ύπνο μου τη μητέρα μου. Ήταν ένα σύντομο, μυστηριώδες όνειρο που μου φάνηκε πιο πολύ σαν επίσκεψη από τον άλλο κόσμο. Βρισκόμουν στο εργαστήρι του Χόμπι –ή, για να είμαι πιο ακριβής, σε κάποιον στοιχειωμένο ονειρικό χώρο που θύμιζε αμυδρά το εργαστήριό του– όταν εκείνη με πλησίασε ξαφνικά από πίσω και είδα το είδωλό της σε έναν καθρέφτη. Με το που την αντίκρισα παρέλυσά από χαρά. Ήταν εκείνη, ολόγεια μέχρι την παραμικρή λεπτομέρεια, με τις ίδιες φακίδες στο

^{*} Ολλανδικά, «Αμερικανός με ποινικό μητρώο» (ΣτΜ).

πρόσωπό της, μου χαμογελούσε, ήταν πιο όμορφη αλλά όχι πιο μεγάλη σε ηλικία, με τα μαύρα μαλλιά της και εκείνο το ιδιαίτερο σουφρωμα των χειλιών της που στράβωνε προς τα πάνω, δεν ήταν όνειρο αλλά μια παρουσία που γέμιζε όλο το δωμάτιο. Ήξερα ότι δεν μπορούσα να γυρίσω προς το μέρος της, ότι αν την αντίκριζα θα παραβίαζα τους νόμους του δικού της κόσμου και του δικού μου. Είχε έρθει κοντά μου με τον μόνο τρόπο που μπορούσε και τα βλέμματά μας συναντήθηκαν στον καθρέφτη για μια ατελείωτη στιγμή, λες και ο χρόνος είχε σταματήσει. Όμως, εκεί που φάνηκε έτοιμη να μιλήσει –με ύφος που φαινόταν συνδυασμός ευθυμίας, στοργής και αγανάκτησης– απλώθηκε ανάμεσά μας καταχνιά και ξύπνησα.

ii.

Τα πράγματα θα είχαν εξελιχθεί καλύτερα αν εκείνη είχε ζήσει. Δυστυχώς, όμως, πέθανε όταν ήμουν μικρό παιδί. Και παρόλο που για όλα όσα μου συνέβησαν από τότε έχω εγώ την αποκλειστική ευθύνη, μαζί με εκείνη έχασα και όλους τους οδοδείκτες που θα μπορούσαν να με είχαν οδηγήσει σε ένα μέρος όπου θα ήμουν πιο ευτυχισμένος, σε μια ζωή πιο ευχάριστη και με περισσότερους ανθρώπους κοντά μου.

Ο θάνατός της ήταν το γεγονός που διχοτόμησε τη ζωή μου στο Πριν και το Μετά. Και μολονότι είναι θλιβερό να το παραδέχομαι τόσα χρόνια αργότερα, ακόμα δεν έχω γνωρίσει κανέναν που να με έχει κάνει να νιώσω ότι με αγαπάει όπως με αγαπούσε εκείνη. Όταν ήμουν μαζί της, κυριαρχούσε παντού ζωντάνια. Έριχνε γύρω της ένα μαγικό θεατρικό φως, έτσι που, αν έβλεπες τα πράγματα μέσα από τα δικά της μάτια, τα πάντα αποκτούσαν λαμπερά χρώματα – θυμάμαι, λίγο καιρό πριν πεθάνει, καθώς τρώγαμε μαζί αργά ένα βράδυ σε ένα ιταλικό εστιατόριο στο

Βίλατζ, τον τρόπο που με γράπωσε από το μανίκι μπροστά στην ξαφνική και σχεδόν οδυνηρή ομορφιά μιας τούρτας γενεθλίων με αναμμένα κεράκια που έφερνε μια πομπή σερβιτόρων από την κουζίνα, ένας αχνός κύκλος φωτός να τρεμοπαίζει στο σκοτεινό ταβάνι, και μετά η τούρτα να απιθώνεται ολόφωτη στο κέντρο του τραπεζιού μιας οικογένειας, να δίνει σε μια ηλικιωμένη γυναίκα την όψη αγίας, όλοι να χαμογελούν, οι σερβιτόροι να απομακρύνονται λίγο με τα χέρια σταυρωμένα πίσω στη μέση τους, απλώς ένα συνηθισμένο δείπνο γενεθλίων που μπορεί να πετύχεις σε οποιοδήποτε φτηνό εστιατόριο στο κάτω Μανχάταν, και είμαι σίγουρος ότι δεν θα το θυμόμουν καν αν εκείνη δεν είχε πεθάνει τόσο σύντομα μετά, αλλά το σκεφτόμουν συνέχεια ύστερα από τον θάνατό της και μάλλον θα το σκέφτομαι όλη μου τη ζωή: τον κύκλο των ανθρώπων που φωτίζονταν από τα κεριά, έναν ζωντανό πίνακα καθημερινής, κοινότοπης ευτυχίας που για μένα χάθηκε όταν έχασα εκείνη.

Και ήταν και όμορφη. Αυτό έχει σχεδόν δευτερεύουσα σημασία, αλλά πάντως ήταν πράγματι όμορφη. Όταν πρωτοήρθε στη Νέα Υόρκη από το Κάνσας, δούλευε ως μοντέλο, αν και ένιωθε πολύ άβολα μπροστά στον φακό και έτσι δεν γινόταν να διακριθεί στον χώρο. Ό,τι κι αν ήταν αυτό που είχε, δεν αποτυπωνόταν στο φιλμ.

Κι όμως, ήταν απόλυτα ο εαυτός της. Δεν θυμάμαι να έχω δει ποτέ μου άλλον άνθρωπο να της μοιάζει πραγματικά. Είχε μαύρα μαλλιά, σταρένιο δέρμα που γέμιζε φακίδες το καλοκαίρι, γκριζογάλανα μάτια όλο φως. Και τα ζυγωματικά της φαίνονταν ένα τόσο εκκεντρικό μείγμα ινδιάνικου στοιχείου και Κελτικού Λυκόφωτος* που μερικές φορές την περνούσαν

* Το Κελτικό Λυκόφως ή Κελτική Αναβίωση ήταν πληθώρα τάσεων και κινημάτων κυρίως του 19ου και 20ού αιώνα με κεντρικό χαρακτηριστικό την

για Ισλανδή. Στην πραγματικότητα, ήταν μισή Ιρλανδή και μισή Τσερόκι, από μια μικρή πόλη του Κάνσας κοντά στα όρια με την Οκλαχόμα. Και της άρεσε να με κάνει να γελάω αποκαλώντας τον εαυτό της «βλαχαδερό», παρόλο που ήταν λαμπερή και νευρώδης και στιλάτη σαν άλογο κούρσας. Δυστυχώς εκείνα τα εξωτικά χαρακτηριστικά αποτυπώνονταν λιγάκι άκαμπτα και αυστηρά στις φωτογραφίες –οι φακίδες της καλυμμένες με μέικ απ, τα μαλλιά της πιασμένα κοτσίδα στον αυχένα της σαν αριστοκράτη στην *Ιστορία του Γκέντζι**– και αυτό που δεν μπορούσε να συλλάβει ο φακός ήταν η ζεστασιά της, ο πρόσχαρος και απρόβλεπτος χαρακτήρας της, ακριβώς αυτό που αγαπούσα περισσότερο πάνω της. Είναι φανερό, από την ακαμψία του σώματός της στις φωτογραφίες, ότι έδειχνε μεγάλη δυσπιστία απέναντι στη φωτογραφική μηχανή. Αναδίδει μια αύρα εγρήγορσης, την ετοιμότητα τίγρης που περιμένει να δεχτεί επίθεση. Στην πραγματική ζωή, όμως, δεν ήταν έτσι. Οι κινήσεις της είχαν σαγηνευτική σβελτάδα, οι χειρονομίες της ήταν ξαφνικές και ανάλαφρες, πάντα καθόταν στην άκρη της καρέκλας της σαν κάποιο κομψό πουλί κουρνιασμένο σε κλαδί και έτοιμο να πετάξει μακριά στο πρώτο ξάφνιασμα. Λάτρευα το άρωμα από σανδαλόξυλο που φορούσε, τραχύ και απροσδόκητο, όπως λάτρευα και το θρόισμα του κολλαρισμένου πουκαμίσου της

αναβίωση πτυχών της κελτικής λογοτεχνίας και τέχνης. Από τους κυριότερους εκπροσώπους αυτής της τάσης ήταν ο Ιρλανδός ποιητής, θεατρικός συγγραφέας και δοκιμιογράφος Γουίλιαμ Μπάτλερ Γέιτς, βραβευμένος με Νόμπελ Λογοτεχνίας το 1923. Στη συλλογή δοκιμίων του με τίτλο *Το Κελτικό Λυκόφως* (1893) εξέφρασε γλαφυρά αυτή την τάση (ΣτΜ).

* Η *Ιστορία του Γκέντζι* (Γκέντζι Μονογκατάρι) είναι κλασικό έργο της ιαπωνικής λογοτεχνίας και γράφτηκε τον 11ο αιώνα από τη Μουρασάκι Σικίμπου, κυρία των τιμών της αυτοκρατορικής αυλής. Απεικονίζει τη ζωή των αυλικών εκείνης της εποχής.

όταν έσκυβε για να μου δώσει ένα φιλί στο μέτωπο. Και το γέλιο της ήταν αρκετό να σε κάνει να θέλεις να τα παρατήσεις όλα και να την ακολουθήσεις. Όπου κι αν πήγαινε, οι άντρες την κοιτούσαν με την άκρη του ματιού τους, και μερικές φορές την κοιτούσαν με τρόπο που με ενοχλούσε λίγο.

Εγώ φταίω για τον θάνατό της. Ο κόσμος έσπευδε πάντα να με καθησυχάσει και να με διαβεβαιώσει ότι δεν ήταν έτσι. Και ναι, *ήμουν μικρό παιδί, ποιος να το περίμενε, τρομερό δυστύχημα, η κακιά η ώρα, θα μπορούσε να συμβεί στον καθένα*, όλα αυτά είναι αλήθεια, αλλά εγώ δεν τα πιστεύω καθόλου, τα αγνωώ.

Συνέβη στη Νέα Υόρκη, στις 10 Απριλίου, πριν από δεκατέσσερα χρόνια. (Ακόμα και το χέρι μου διστάζει μπροστά στην ημερομηνία. Αναγκάστηκα να πιέσω τον εαυτό μου για να τη γράψει, για να κινήσω το στιλό πάνω στο χαρτί. Κάποτε αυτή η μέρα ήταν σαν όλες τις άλλες, αλλά τώρα προβάλλει από το ημερολόγιο σαν σκουριασμένο καρφί.)

Αν η μέρα είχε πάει όπως τα είχαμε κανονίσει, θα είχε δώσει τη θέση της στη νύχτα χωρίς να συμβεί τίποτα ιδιαίτερο, θα την είχε καταπιεί ο χρόνος μαζί με τις άλλες ημέρες της χρονιάς που πήγαινα στη δευτέρα γυμνασίου, θα είχε σβηστεί κάθε ίχνος της. Τι θα θυμόμουν από αυτήν τώρα; Ελάχιστα πράγματα, ή τίποτα απολύτως. Αλλά βέβαια η υφή εκείνου του πρωινού είναι πιο έντονη από όσο το παρόν, μέχρι την τελευταία λεπτομέρεια, ακόμα και τη νοτισμένη ατμόσφαιρα. Το προηγούμενο βράδυ είχε βρέξει, τρομερή καταιγίδα, κάποια καταστήματα πλημμύρισαν και δύο σταθμοί του μετρό έκλεισαν. Και οι δυο μας στεκόμαστε πάνω στη μουλιασμένη μοκέτα στην είσοδο της πολυκατοικίας μας, ενώ ο αγαπημένος της θυρωρός, ο Γκόλντι, που τη λάτρευε, κατηφόριζε την 75η οδό με το χέρι σηκωμένο και σφυρίζοντας για να σταματήσει

κάποιο ταξί. Τα αμάξια περνούσαν με ταχύτητα και πιτσιλίζουν τα πάντα με βρόμικα νερά. Βαριά σύννεφα φορτωμένα βροχή αιωρούνταν ψηλά πάνω από τους ουρανοξύστες, ο άνεμος τα μετατόπιζε και έδιναν τη θέση τους σε μπαλώματα γαλανού ουρανού, και κάτω, στον δρόμο, μέσα στα καυσαέρια από τις εξατμίσεις, ο αέρας ήταν υγρός και φυσούσε απαλά, σαν να ήταν άνοιξη.

«Αχ, το πρόλαβε άλλος, κυρία μου», φώναξε ο Γκόλντι μέσα στη βοή του δρόμου, κάνοντας στην άκρη για να αποφύγει τα νερά που εκτόξευε ένα ταξί καθώς έστριβε στη γωνία και κατέβαζε τη σημαία του. Ήταν ο πιο μικροκαμωμένος από τους θυρωρούς. Χλωμός, αδύνατος και γεμάτος ζωντάνια ανθρωπάκος, μιγάς Πορτορικανός, πρώην πυγμάχος κατηγορίας φτερού. Αν και το πρόσωπό του ήταν πρησμένο από το ποτό (μερικές φορές ερχόταν για να πιάσει νυχτερινή βάρδια και έζεχνε ούισκι J&B), παρέμενε νευρώδης, μυώδης και αεικίνητος – πάντα έκανε αστεία, έβρισκε συνέχεια την ευκαιρία να κάνει ένα διάλειμμα για να καπνίσει ένα τσιγάρο στη γωνία, μετατοπίζοντας το βάρος του από το ένα πόδι στο άλλο, χουχουλιάζοντας όταν έκανε κρύο τα χέρια του, που ήταν καλυμμένα με λευκά γάντια, λέγοντας ανέκδοτα στα ισπανικά και κάνοντας τους άλλους θυρωρούς να σκάνε στα γέλια.

«Βιάζεστε πολύ σήμερα;» ρώτησε τη μητέρα μου. Το ταμπελάκι στο στήθος του έλεγε ΜΠΕΡΤ ΝΤ., αλλά όλοι τον φώναζαν Γκόλντι, όπως ήταν το παρατσούκλι του, επειδή είχε ένα χρυσό δόντι και επειδή το επώνυμό του, ντε Όρο, σήμαινε «χρυσός» στα ισπανικά.

«Όχι, έχουμε χρόνο, δεν υπάρχει πρόβλημα». Αλλά φαινόταν εξαντλημένη και τα χέρια της έτρεμαν καθώς έδενε το φουλάρι της, που ανέμιζε στον αέρα.

Αυτό μάλλον το πρόσεξε και ο Γκόλντι, γιατί έριξε μια ματιά

σ' εμένα (είχα λουφάξει κοντά στην τσιμεντένια ζαρντινέρα στην είσοδο του κτιρίου και απέφευγα να κοιτάξω τη μητέρα μου) με ύφος ελαφράς αποδοκιμασίας.

«Δεν θα πάρεις το τρένο εσύ;» με ρώτησε ο Γκόλντι.

«Α, έχουμε να κάνουμε κάτι δουλειές», είπε η μητέρα μου, με όχι ιδιαίτερα πειστικό τρόπο, όταν κατάλαβε ότι εγώ δεν ήξερα τι να απαντήσω. Κανονικά δεν έδινα και μεγάλη σημασία στα ρούχα της, αλλά αυτά που φορούσε εκείνο το πρωί (λευκή αδιάβροχη καμπαρντίνα, λεπτό μεταξωτό φουλάρι, μαλακά ασπρόμαυρα μοκασίνια) έχουν αποτυπωθεί τόσο έντονα στη μνήμη μου που τώρα πια μου είναι δύσκολο να τη θυμηθώ με άλλα ρούχα.

Ήμουν δεκατριών ετών. Περνάω σωστό μαρτύριο όποτε θυμάμαι την αμηχανία που επικρατούσε μεταξύ μας εκείνο το τελευταίο πρωί. Ήμαστε τόσο σφιγμένοι που το πρόσεξε ακόμα και ο θυρωρός. Οποιαδήποτε άλλη μέρα, θα μιλούσαμε σαν δυο καλοί φίλοι, αλλά εκείνο το πρωινό δεν είχαμε και πολλά να πούμε, επειδή είχα φάει αποβολή από το σχολείο. Της είχαν τηλεφωνήσει στο γραφείο της την προηγούμενη μέρα. Είχε γυρίσει σπίτι αμίλητη και τρομερά θυμωμένη. Και το άσχημο ήταν ότι δεν ήξερα καν γιατί με είχαν αποβάλει, παρόλο που ήμουν κατά εβδομήντα πέντε τοις εκατό σίγουρος ότι ο κύριος Μπίμαν (την ώρα που έφευγε από το γραφείο του και πήγαινε στο γραφείο των καθηγητών) είχε κοιτάξει από το παράθυρό του στο πλατύσκαλο του δευτέρου ορόφου τη λάθος στιγμή και με είχε δει να καπνίζω μέσα στον χώρο του σχολείου. (Η, για να είμαι πιο ακριβής, με είχε δει να χαζολογώ με τον Τομ Κέιμπλ ενώ εκείνος κάπνιζε, κάτι που στο δικό μου σχολείο ισοδυναμούσε πρακτικά με διάπραξη του ίδιου παραπτώματος.) Η μητέρα μου σιχαινόταν το κάπνισμα. Οι γονείς της –για τους οποίους μου άρεσε πολύ να ακούω ιστορίες, και που είχαν πεθάνει εντελώς

άδικα πριν μου δοθεί η ευκαιρία να τους γνωρίσω- ήταν καλό-καρδοι εκπαιδευτές αλόγων που ταξίδευαν στα δυτικά και εξέτρεφαν άλογα ράτσας Μόργκαν για να βγάζουν το ψωμί τους. Ήταν δραστήριοι άνθρωποι, λάτρευαν τα κοκτέιλ και τις παρτίδες κανάστα, πήγαιναν στις ιπποδρομίες του Κεντάκι κάθε χρόνο και είχαν παντού μέσα στο σπίτι ασημένιες ταμπακιέρες γεμάτες τσιγάρα. Μια μέρα, όταν η γιαγιά μου γύρισε από τους στάβλους, διπλώθηκε στα δύο και άρχισε να βήχει και να φτύνει αίμα. Και τελικά, όλα τα χρόνια της εφηβείας της μητέρας μου, το σκηνικό του σπιτιού περιλάμβανε φιάλες οξυγόνου που βρίσκονταν μόνιμα στην μπροστινή βεράντα, ενώ οι κουρτίνες της κρεβατοκάμαρας έμεναν πάντα κλειστές.

Αλλά -όπως φοβόμουν, και μάλιστα δικαιολογημένα- το τσιγάρο του Τομ ήταν μόνο η κορυφή του παγόβουνου. Στο σχολείο αντιμετώπιζα προβλήματα εδώ και κάμποσο καιρό. Όλα άρχισαν, ή, για να το θέσω καλύτερα, πήραν τη μορφή χιονοστιβάδας, όταν ο πατέρας μου σηκώθηκε κι έφυγε παρατώντας τη μητέρα μου κι εμένα μερικούς μήνες νωρίτερα. Ποτέ δεν τον είχαμε συμπαθήσει ιδιαίτερα, και η μητέρα μου κι εγώ γενικά ήμαστε πιο ευτυχισμένοι χωρίς εκείνον, αλλά ο κόσμος φάνηκε να σοκάρεται και να φρίττει με τον απότομο τρόπο που μας εγκατέλειψε (χωρίς λεφτά και χωρίς διατροφή για μένα, δεν άφησε ούτε μια διεύθυνση να μπορούμε να τον βρούμε). Οι καθηγητές στο σχολείο μου στο Άπερ Γουέστ Σάιντ με λυπήθηκαν τόσο πολύ, ήταν τόσο πρόθυμοι να δείξουν κατανόηση και να με στηρίξουν, ώστε, αν και είχα υποτροφία, μου παραχωρούσαν ένα σωρό ειδικά προνόμια, μου επέτρεπαν να μην τηρώ τις προθεσμίες για την παράδοση των εργασιών μου και μου έδιναν συνέχεια δεύτερες και τρίτες ευκαιρίες. Λάσκαραν το σκοινί ολοένα, οπότε, μέσα σε μόλις λίγους μήνες, κατάφερα να βρεθώ χωμένος μέσα σε έναν πολύ βαθύ λάκκο.

Έτσι, οι δυο μας –η μητέρα μου κι εγώ– είχαμε λάβει ειδοποίηση να πάμε στο σχολείο για συνάντηση. Το ραντεβού μας ήταν στις έντεκα και μισή, αλλά αφού η μητέρα μου είχε αναγκαστεί να πάρει ρεπό εκείνο το πρωί, φύγαμε για το Γουέστ Σάιντ νωρίς – για να φάμε πρωινό (και, όπως περίμενα, να κάνουμε μια πολύ σοβαρή συζήτηση) και για να αγοράσει δώρο γενεθλίων για κάποια συνάδελφό της στη δουλειά. Το προηγούμενο βράδυ είχε μείνει ξάγρυπνη μέχρι τις δυόμισι, το πρόσωπό της γεμάτο ένταση να φωτίζεται από τη λάμψη της οθόνης του υπολογιστή, καθώς έγραφε ιμείλ και προσπαθούσε να μην αφήσει εκκρεμότητες για τις ώρες που θα έλειπε από το γραφείο της το επόμενο πρωί.

«Δεν ξέρω για εσάς», έλεγε ο Γκόλντι στη μητέρα μου, μάλλον εμφατικά, «αλλά εγώ δεν αντέχω άλλο αυτή την ανοιξιάτικη υγρασία. Όλο βροχή, βροχή...» Ρίγησε, σήκωσε τον γιακά του και τον έσφιξε γύρω από τον λαιμό του θεατρινίστικα, ενώ έστρεφε το βλέμμα του στον ουρανό.

«Νομίζω ότι το απόγευμα θα ανοίξει ο καιρός».

«Ναι, το ξέρω, αλλά εγώ περιμένω πώς και πώς το *καλοκαίρι*». Έτριψε τα χέρια του μεταξύ τους. «Ο κόσμος φεύγει από την πόλη, τη σιχαίνεται, όλο γκρινιάζει για τη ζέστη, αλλά εγώ... εγώ είμαι τροπικό πουλί. Όσο πιο πολλή ζέστη κάνει, τόσο το καλύτερο. Λατρεύω το λιοπύρι!» Χτύπησε τις παλάμες του μεταξύ τους και έκανε προς τα πίσω. «Και ξέρετε τι μου αρέσει πιο πολύ; Η ησυχία που πέφτει εδώ πέρα, στον δρόμο, όταν έρχεται ο Ιούλιος. Το κτίριο αδειάζει και ησυχάζει, λείπουν όλοι, αντιλαμβάνεστε τι λέω, ε;» Χτύπησε τα δάχτυλά του μεταξύ τους, ενώ άλλο ένα ταξί περνούσε με ταχύτητα. «Εγώ *τότε* κάνω διακοπές».

«Μα καλά, δεν ψήνεσαι εδώ έξω;» Ο απόμακρος και αντικοινωνικός πατέρας μου σιχαινόταν αυτό το χαρακτηριστικό

της μητέρας μου – τη συνήθειά της να πιάνει την κουβέντα με σερβιτόρες, θυρωρούς, ασθματικούς ηλικιωμένους στο καθαριστήριο. «Θέλω να πω, τον χειμώνα, μπορείς τουλάχιστον να φορέσεις ένα ρούχο επιπλέον–»

«Ακούστε, ξέρετε τι σημαίνει να στέκεσαι στην πόρτα χειμωνιάτικα; Δεν φαντάζεστε για τι κρύο μιλάμε. Φόρα όσα ρούχα και καπέλα θέλεις. Έτσι και σταθείς εδώ έξω τον Ιανουάριο, τον Φεβρουάριο, και αρχίσει να φυσάει ο άνεμος από το ποτάμι, παγώνεις. Μπρρρρ».

Ταραγμένος, τρώγοντας το νύχι του αντίχειρά μου, κοιτούσα τα ταξί που περνούσαν με ταχύτητα αγνοώντας το σηκωμένο χέρι του Γκόλντι. Ήξερα ότι θα ήταν βασανιστική η αναμονή μέχρι τη συνάντηση στις έντεκα και μισή. Και δεν μπορούσα να κάνω τίποτα, παρά μόνο να στέκομαι ακίνητος και να μην ξεστομίσω κάποια ενοχοποιητική ερώτηση. Δεν είχα ιδέα τι μπορεί να επιφύλασσαν στη μητέρα μου και σ' εμένα με το που θα μας στρίμωχναν στο γραφείο. Και μόνο το γεγονός ότι μας είχαν καλέσει σε «συνάντηση» μου έφερνε στον νου τη σύσκεψη αρχών, κατηγορίες και ξινισμένα μούτρα, μια πιθανή οριστική αποβολή. Έτσι και έχανα την υποτροφία μου, θα ήταν σκέτη καταστροφή. Από τότε που έφυγε ο μπαμπάς μου ήμαστε απένταροι. Μετά βίας καταφέραμε να πληρώνουμε το νοίκι. Αλλά πάνω απ' όλα είχα τρελαθεί από την αγωνία μου μήπως ο κύριος Μπίμαν είχε μάθει, με κάποιον τρόπο, ότι ο Τομ Κέιμπλ κι εγώ κάναμε διαρρήξεις σε άδεια εξοχικά τότε που πήγα να μείνω μαζί του στα Χάμπτονς. Λέω «διαρρήξεις» παρόλο που δεν είχαμε παραβιάσει καμία κλειδαριά ούτε είχαμε κάνει ζημιές (η μητέρα του Τομ ήταν κτηματομεσίτρια. Μπαίναμε μέσα με τα εφεδρικά κλειδιά που παίρναμε από το γραφείο της). Κατά κύριο λόγο, ψαχουλεύαμε σε ντουλάπες και συρτάρια, αλλά είχαμε πάρει και μερικά πράγματα. Μπίρες από

ψυγεία, κάμποσα παιχνίδια για το Xbox, ένα DVD (το *Danny the Dog* με τον Τζετ Λι) και χρήματα, κάπου ενενήντα δύο δολάρια στο σύνολο. Τσαλακωμένα πεντοδολάρια και δεκαδολάρια από ένα βάζο σε μια κουζίνα, κι ένα σωρό κέρματα που είχαμε βρει σκόρπια σε πλυσταριά.

Όποτε το σκεφτόμουν αυτό, με έπιανε ναυτία. Είχαν περάσει μήνες ολόκληροι από τότε που είχα μείνει στο σπίτι του Τομ, αλλά μολονότι προσπαθούσα να καθησυχάσω τον εαυτό μου με το επιχείρημα ότι ο κύριος Μπίμαν ήταν αδύνατο να ξέρει ότι μπαίναμε σε εκείνα τα σπίτια –πώς θα μπορούσε να το είχε μάθει;– η φαντασία μου οργίαζε και με έπιανε πανικός. Ήμουν αποφασισμένος να μην καρφώσω τον Τομ (παρόλο που δεν ήμουν και τόσο σίγουρος ότι δεν με είχε καρφώσει εκείνος), αλλά αυτό με έφερνε σε δύσκολη θέση. Πώς μπόρεσα να κάνω τέτοια βλακεία; Η διάρρηξη είναι ποινικό αδίκημα. Πας φυλακή για κάτι τέτοια. Το περασμένο βράδυ, είχα μείνει άγρυπνος για ώρες και με βασάνιζαν οι σκέψεις, στριφογυρίζα στο κρεβάτι μου βλέποντας τη βροχή να μαστιγώνει τα τζάμια του παραθύρου μου και αναρωτιόμουν τι θα έλεγα έτσι και εκτόξευαν κατηγορίες εναντίον μου. Αλλά πώς ήταν δυνατό να υπερασπιστώ τον εαυτό μου, από τη στιγμή που δεν είχα ιδέα τι ήξεραν;

Ο Γκόλντι άφησε έναν βαθύ αναστεναγμό, κατέβασε το χέρι του και επέστρεψε κοντά στη μητέρα μου.

«Απίστευτο», της είπε, κρατώντας πάντα το βαριεστημένο βλέμμα του στον δρόμο. «Δεν φτάνει που πλημμύρισε το Σόχο, σίγουρα θα το ακούσατε, ο Κάρλος λέει ότι έκλεισαν και μερικούς δρόμους κοντά στο κτίριο του ΟΗΕ».

Εγώ παρακολουθούσα σκυθρωπός το πλήθος των κακόκεφων εργαζόμενων που ξεχύνονταν σαν σμήνος από σφήκες από το λεωφορείο το οποίο ερχόταν από την άλλη πλευρά της πόλης. Μπορεί να είχαμε σταθεί πιο τυχεροί αν είχαμε πάει

με τα πόδια ένα δυο τετράγωνα πιο πέρα, αλλά η μητέρα μου κι εγώ γνωρίζαμε καλά τον Γκόλντι και ήμαστε σίγουροι ότι θα θιγόταν έτσι και δοκιμάζαμε μόνοι μας την τύχη μας. Αλλά ακριβώς εκείνη τη στιγμή –τόσο ξαφνικά που όλοι μας τιναχτήκαμε από την έκπληξη– ένα ταξί με το καπέλο αναμμένο άλλαξε λωρίδα απότομα και σταμάτησε μπροστά μας, εκτοξεύοντας έναν πίδακα από βρομόνερα.

«Προσέξτε!» είπε ο Γκόλντι κάνοντας ένα πήδημα στο πλάι, καθώς το ταξί σταματούσε. Και τότε πρόσεξε ότι η μητέρα μου δεν είχε ομπρέλα. «Περιμένετε», είπε και μπήκε βιαστικά στο λόμπι για να πάει στο μπρούτζινο δοχείο με τις χαμένες και ξεχασμένες ομπρέλες που φυλούσε δίπλα στο τζάκι και τις προόριζε για τους ενοίκους τις βροχερές ημέρες.

«Όχι, δεν είναι ανάγκη», φώναξε η μητέρα μου, βγάζοντας από την τσάντα της τη μικρή σπαστή ριγέ ομπρέλα της, «μην κάνεις τον κόπο, Γκόλντι. Εντάξει είμαι...»

Ο Γκόλντι βγήκε πάλι βιαστικά στο πεζοδρόμιο και έκλεισε την πόρτα του ταξί μόλις μπήκε μέσα η μητέρα μου. Έπειτα έσκυψε και χτύπησε το παράθυρο.

«Να έχετε μια ευλογημένη μέρα», είπε.

iii.

Θέλω να πιστεύω ότι είμαι διορατικός άνθρωπος (όπως, υποθέτω, κάνουμε όλοι μας) και τώρα που τα γράφω όλα αυτά στο χαρτί μπαίνω στον πειρασμό να ζωγραφίσω μια σκιά να αιωρείται πάνω από τα κεφάλια μας. Εκείνη την εποχή, όμως, όδευα προς το μέλλον τυφλός και κουφός. Η μοναδική μου έγνοια που με παρέλυε ήταν η συνάντηση στο σχολείο. Ο Τομ, όταν του τηλεφώνησα για να του πω ότι είχα φάει αποβολή (ψιθυρίζοντας στο ακουστικό του σταθερού τηλεφώνου· η

μητέρα μου μου είχε πάρει το κινητό), δεν φάνηκε να ξαφνιάζεται ιδιαίτερα. «Άκου», μου είπε διακόπτοντάς με, «μη λες βλακείες, Θίο, κανένας δεν ξέρει τίποτα απολύτως, απλώς φρόντισε να κρατήσεις κλειστό το γαμημένο το στόμα σου». Και πριν προλάβω να αρθρώσω λέξη, πρόσθεσε: «Να με συγχωρείς, αλλά πρέπει να σε αφήσω τώρα». Και μου έκλεισε το τηλέφωνο.

Μέσα στο ταξί, προσπάθησα να ανοίξω λιγάκι το παράθυρο για να πάρω αέρα. Άδικος κόπος. Βρομούσε απαίσια εκεί μέσα, λες και κάποιος είχε αλλάξει λερωμένες πάνες ή είχε χεστεί πάνω του και μετά προσπάθησε να καλύψει τη δυσοσμία με ένα αρωματικό χώρου που μύριζε σαν αντηλιακό με καρύδα. Τα καθίσματα ήταν λιγδιασμένα και μπαλωμένα με μονωτική ταινία, ενώ τα αμορτισέρ είχαν πάψει από καιρό να λειτουργούν. Όποτε πέφταμε σε κάποιο σαμαράκι, τα δόντια μου κροτάλιζαν, όπως και εκείνα τα μπιχλιμπίδια που κρέμονταν στον καθρέφτη του παρμπρίζ. Στρογγυλά φυλαχτά, ένα γιαταγάνι μινιατούρα που χόρευε πιασμένο από πλαστική αλυσιδίτσα, και ένας μουσάτος γκουρού με τουρμπάνι που κοιτούσε στα πίσω καθίσματα με διαπεραστικό βλέμμα και με το χέρι του υψωμένο για να δίνει την ευλογία του.

Κατά μήκος της Λεωφόρου Παρκ, σειρές από κόκκινες τουλίπες στέκονταν προσοχή καθώς περνούσαμε από μπροστά τους. Ποπ μουσική του Μπόλιγουντ – χαμηλωμένη, σχεδόν σαν παρασυνειδησιακό κλαψούρισμα – απλωνόταν υπνωτιστικά και υπόκωφα, ελάχιστα αντιληπτή από την ακοή μου. Τα δέντρα είχαν αποκτήσει τα πρώτα φύλλα τους. Διανομείς από τα σουπερμάρκετ D' Agostino's και Gristede's έσπρωχναν καρότσια φορτωμένα ψώνια. Φουριόζες γυναίκες με ψηλοτάκουνα και ντύσιμο που πρόδιδε ότι ήταν μεγαλοστελέχη επιχειρήσεων περπατούσαν βιαστικά στο πεζοδρόμιο, σέρνοντας πίσω τους

απρόθυμα μικρά παιδιά. Ένας υπάλληλος του δήμου με φόρμα εργασίας μάζευε με τη σκούπα του τα σκουπίδια από το ρείθρο σε ένα φαράσι με μακρύ κοντάρι. Δικηγόροι και χρηματιστές άπλωναν το χέρι συνοφρυωμένοι και κοιτούσαν προς τον ουρανό για να δουν αν εξακολουθούσε να βρέχει. Καθώς διασχίζαμε τη λεωφόρο όλο σκαμπανεβάσματα (η μητέρα μου φαινόταν να έχει άθλια διάθεση και κρατιόταν σφιχτά από τη λαβή της πόρτας για να αντέξει αυτή τη δοκιμασία), εγώ κοιτούσα έξω από το παράθυρο τα ξινισμένα μούτρα των ανθρώπων που βρίσκονταν αντιμέτωποι με άλλη μια εργάσιμη μέρα (ανθρώπων που φαίνονταν σκοτισμένοι, φορούσαν καμπαρντίνες και συνωστιζόνταν σκυθρωποί στα πεζοδρόμια, ανθρώπων που έπιναν καφέ από πλαστικά ποτήρια και μιλούσαν στα κινητά τους και έριχναν κλεφτές ματιές δεξιά κι αριστερά) και έβαζα τα δυνατά μου να μη σκέφτομαι τις εκδοχές της φοβερής και τρομερής μοίρας που μάλλον θα αναγκαζόμουν να υποστώ. Κάποιες από αυτές είχαν να κάνουν με δικαστήρια ανηλίκων, ακόμα και με καταδίκη σε φυλάκιση.

Το ταξί έστριψε απότομα και μπήκε στην 86η οδό. Η μητέρα μου έπεσε πάνω μου και με γράπωσε από το μπράτσο. Είδα ότι ήταν ιδρωμένη και κατάχλωμη.

«Σε έχει πιάσει ναυτία;» είπα, ξεχνώντας προς στιγμή τα δικά μου προβλήματα. Το πρόσωπό της είχε μια πονεμένη, αξιολύπητη έκφραση που ήξερα πολύ καλά. Τα χείλη της ήταν σφιγμένα, το μέτωπό της γυάλιζε από τον ιδρώτα και τα μάτια της ήταν διάπλατα ανοιχτά και ατένιζαν το κενό.

Πήγε να πει κάτι και μετά κάλυψε το στόμα της με το χέρι της, καθώς το ταξί σταμάτησε απότομα στο φανάρι, κάνοντάς μας να τιναχτούμε μπροστά και έπειτα να πέσουμε με δύναμη πίσω στην πλάτη του καθίσματος.

«Κάνε υπομονή», της είπα και μετά έσκυφα μπροστά και

χτύπησα το διαχωριστικό από λιγδιασμένο πλεξιγκλάς. Ο οδηγός (ένας Σιχ με τουρμπάνι) ξαφνιάστηκε.

«Ακούστε», φώναξα μέσα από το άνοιγμα του διαχωριστικού, «εδώ είναι μια χαρά, θα κατεβούμε τώρα, εντάξει;»

Ο Σιχ με κοίταξε με επίμονο βλέμμα μέσα από τον πλουμιστό καθρέφτη του παρμπρίζ. «Θέλετε να κατεβείτε εδώ».

«Ναι, σας παρακαλώ».

«Μα μου δώσατε άλλη διεύθυνση».

«Το ξέρω. Αλλά εδώ είναι μια χαρά», είπα, κοιτάζοντας τη μητέρα μου – χλωμή, μουτζουρωμένη με μάσκα, να ψαχουλεύει νευρικά στην τσάντα της για να βρει το πορτοφόλι της.

«Είναι καλά η κυρία;» ρώτησε ο ταξιτζής όλο αβεβαιότητα.

«Ναι, ναι, μια χαρά είναι. Απλώς πρέπει να κατεβούμε τώρα, ευχαριστούμε».

Η μητέρα μου, με χέρια που έτρεμαν, έβγαλε μερικά τσαλακωμένα δολάρια και τα πέρασε από το άνοιγμα του διαχωριστικού. Ενώ ο Σιχ άπλωνε το χέρι του και τα έκλεινε στη χούφτα του (κοιτάζοντας αλλού, παραιτημένος), εγώ βγήκα έξω, κρατώντας την πόρτα ανοιχτή για να βγει και η μητέρα μου.

Τρέκλισε με το που πάτησε στο πεζοδρόμιο και την έπιασα από το μπράτσο. «Είσαι καλά;» τη ρώτησα δειλά, ενώ το ταξί έφευγε με ταχύτητα. Ήμαστε ψηλά στην Πέμπτη Λεωφόρο, κοντά στα μέγαρα που έβλεπαν στο Σέντραλ Παρκ.

Πήρε μια βαθιά ανάσα, έπειτα σκούπισε το μέτωπό της και μου ζούληξε το μπράτσο. «Ουφ!», είπε, κάνοντας με το χέρι της αέρα στο πρόσωπό της. Το μέτωπό της γυάλιζε και το βλέμμα της φαινόταν ακόμα λιγάκι απλανές. Θύμιζε ταλαιπωρημένο θαλασσοπούλι που το είχε παρασύρει ο άνεμος. «Συγγνώμη, τρέμουν ακόμα τα πόδια μου. Δόξα τω Θεώ που βγήκαμε από το ταξί. Δεν είναι τίποτα, θα μου περάσει. Να πάρω λίγο αέρα θέλω».

Ποτάμια ανθρώπων κυλούσαν γύρω μας, στη γωνία που την έδερνε ο άνεμος. Μαθήτριες με σχολικές στολές, που γελούσαν και έτρεχαν και περνούσαν ξυστά από δίπλα μας. Νταντάδες που έσπρωχναν πολυτελή καροτσάκια με μωρά καθισμένα ανά δύο και τρία. Ένας φουριόζος πατέρας που φαινόταν δικηγόρος μάς σκούνησε για να περάσει, τραβώντας τον μικρό γιο του από το χέρι. «Όχι, Μπρέντεν», τον άκουσα να λέει στο αγόρι, που έτρεχε να τον προλάβει, «δεν είναι σωστό να το βλέπεις έτσι, πιο σημαντικό είναι να κάνεις μια δουλειά που σου αρέσει...»

Παραμερίσαμε για να αποφύγουμε τα σαπουνόνερα που ο επιστάτης ενός κτιρίου έχυνε με τον κουβά στο πεζοδρόμιο.

«Πες μου», είπε η μητέρα μου –που έτριβε τους κροτάφους της με τις άκρες των δαχτύλων της– «ήταν απλώς η ιδέα μου ή πράγματι εκείνο το ταξί ήταν *απίστευτα*–»

«Βρομερό; Με έναν συνδυασμό μυρωδιάς από Hawaiian Tropic και κακά μωρού;»

«Ευλικρινά» –είπε, κάνοντας αέρα στο πρόσωπό της με το χέρι της– «δεν θα με πείραζε τόσο αν δεν ήταν όλα αυτά τα απότομα σταμάτα-ξεκίνα. Στην αρχή ήμουν μια χαρά, αλλά με έπιασε ναυτία ξαφνικά».

«Γιατί δεν ρωτάς ποτέ αν μπορείς να καθίσεις μπροστά;»

«Τώρα μιλάς σαν τον πατέρα σου».

Έστρεψα το βλέμμα μου αλλού, όλο αμηχανία – γιατί τον είχα καταλάβει κι εγώ εκείνο τον ενοχλητικό τόνο του ξερόλα που είχε ο πατέρας μου. «Ας πάμε μέχρι τη λεωφόρο Μάντισον να βρούμε κάπου να καθίσεις», είπα. Είχα ξελιγωθεί από την πείνα και εκεί πέρα υπήρχε ένα εστιατόριο που μου άρεσε.

Η μητέρα μου, όμως –με ένα ρίγος, ένα σχεδόν ορατό κύμα ναυτίας– κούνησε το κεφάλι της αρνητικά. «Αέρα». Σκούπισε τη μάσκα από τα μάτια της. «Αέρα χρειάζομαι».

«Εντάξει», είπα, λιγάκι βιαστικά, μέσα στην αγωνία μου να της συμπαρασταθώ. «Ό,τι θέλεις εσύ».

Έβαζα τα δυνατά μου να φανώ πρόθυμος να τη βοηθήσω, αλλά η μητέρα μου –παρόλο που την ταλαιπωρούσε η ζάλη της– είχε αντιληφθεί κάτι από τον τόνο της φωνής μου. Με κοίταξε προσεκτικά, προσπαθώντας να καταλάβει τι περνούσε από το μυαλό μου. (Αυτή ήταν άλλη μια κακιά συνήθεια που είχαμε αποκτήσει στα χρόνια της ζωής με τον πατέρα μου: να προσπαθούμε να διαβάσουμε ο ένας τη σκέψη του άλλου.)

«Τι συμβαίνει;» ρώτησε. «Μήπως θέλεις να πάμε κάπου συγκεκριμένα;»

«Εεε, όχι», απάντησα, κάνοντας ένα βήμα προς τα πίσω και κοιτάζοντας τριγύρω κυριευμένος από σύγχυση. Παρόλο που πεινούσα, είχα την αίσθηση ότι δεν ήμουν σε θέση να έχω αξιώσεις.

«Θα μου περάσει. Σε λίγο θα είμαι μια χαρά.»

«Τι θα 'λεγες», ρώτησα πεταρίζοντας τα βλέφαρά μου διστακτικά –άραγε τι μπορεί να ήθελε, τι θα την ευχαριστούσε;– «να πάμε να καθίσουμε στο πάρκο;»

Προς μεγάλη μου ανακούφιση, κούνησε το κεφάλι της καταφατικά. «Εντάξει», είπε, με φωνή που μου φάνηκε σαν της Μέρι Πόπινς, «αλλά μόνο μέχρι να πάρω μια ανάσα», και αρχίσαμε να κατευθυνόμαστε στη διάβαση της 79ης οδού. Περάσαμε από περίτεχνα κλαδεμένα φυτά μέσα σε μπαρόκ ζαρντινιέρες, επιβλητικές εξωπορτες στολισμένες με σφυρήλατα διακοσμητικά. Το φως είχε ξεθωριάσει και είχε πάρει μια απόχρωση βιομηχανικού γκριζου, και η ατμόσφαιρα ήταν βαριά σαν να πνιγόταν στον ατμό από μια τσαγέρα. Στην άλλη πλευρά του δρόμου, δίπλα στο πάρκο, καλλιτέχνες έστηναν τους πάγκους τους, ξετύλιγαν τους καμβάδες τους, τοποθετούσαν ακουαρέλες του Καθεδρικού του Αγίου Πατρικίου και της Γέφυρας του Μπρούκλιν.

Περπατούσαμε σιωπηλοί. Τα προβλήματα μου δεν άφηναν το μυαλό μου να ησυχάσει (μήπως είχαν τηλεφωνήσει στους γονείς του Τομ; Γιατί δεν είχα σκεφτεί να τον ρωτήσω;). Με απασχολούσε επιπλέον τι θα έτρωγα για πρωινό όταν κατάφερνα να πείσω τη μητέρα μου να πάμε στο εστιατόριο (ομελέτα με τηγανητές πατάτες και μπέικον. Εκείνη θα έπαιρνε τα ίδια όπως πάντα, δηλαδή φρυγανισμένο ψωμί σίκαλης με αβγά ποσέ και ένα φλιτζάνι σκέτο καφέ) και δεν έδινα σχεδόν καθόλου σημασία στο πού πηγαίναμε, όταν συνειδητοποίησα ότι εκείνη είχε μόλις πει κάτι. Δεν κοιτούσε εμένα, αλλά το πάρκο μπροστά της. Και η έκφραση του προσώπου της μου έφερε στο μυαλό μια διάσημη γαλλική ταινία της οποίας τον τίτλο δεν ήξερα, όπου αφηρημένοι άνθρωποι περπατούσαν σε ανεμοδαρμένους δρόμους και μιλούσαν πολύ, αλλά δεν φαίνονταν να απευθύνονται ο ένας στον άλλον.

«Τι είπες;» ρώτησα μετά από μερικές στιγμές σύγχυσης, περπατώντας πιο γρήγορα για να την προλάβω. «Σου τη δίνει;»

Φάνηκε να ξαφνιάζεται, σαν να είχε ξεχάσει την παρουσία μου. Το λευκό πανωφόρι της –που ανέμιζε στον αέρα– την έκανε να μοιάζει ακόμα πιο πολύ με ερωδιό με μακριά πόδια, λες και ήταν έτοιμη να ανοίξει τα φτερά της και να πετάξει ψηλά πάνω από το πάρκο.

«Τι σου τη δίνει;»

«Α...» Το πρόσωπό της έμεινε ανέκφραστο. Έπειτα κούνησε το κεφάλι της και γέλασε με εκείνο τον αυθόρμητο και παιδιάστικο τρόπο της. «Όχι, χρονοδίνη είπα».

Παρόλο που τα λόγια της ήταν αλλόκοτα, κατάλαβα τι εννοούσε, ή έστω έτσι νόμισα – αυτό το ρίγος της αποσύνδεσης, τα χαμένα δευτερόλεπτα στο πεζοδρόμιο σαν λόξιγκας από χρόνο που πήγε στράφι, ή σαν καρέ κομμένα από μια ταινία.

«Όχι, κουταβάκι μου, για τη γειτονιά έλεγα». Με ένα χάδι

της μου ανακάτεψε τα μαλλιά κι εγώ χαμογέλασα στραβά, λιγάκι αμήχανα. Με φώναζε «κουταβάκι» όταν ήμουν μωρό και τώρα πια δεν μου άρεσε να με λέει έτσι, όπως δεν μου άρεσε να μου ανακατεύει τα μαλλιά, αλλά, παρόλο που ένιωσα να ντρέπομαι, χάρηκα που είδα ότι η διάθεσή της είχε αλλάξει. «Πάντα το ίδιο σκέφτομαι όποτε έρχομαι εδώ. Είναι λες και γίνομαι ξανά δεκαοχτώ χρονών και πατάω το πόδι μου για πρώτη φορά στη Νέα Υόρκη».

«Εδώ;» είπα με δυσπιστία, επιτρέποντάς της να με πιάσει από το χέρι, κάτι που δεν θα έκανα υπό κανονικές συνθήκες. «Παράξενο». Ήξερα τα πάντα για τον πρώτο καιρό που είχε περάσει η μητέρα μου στο Μανχάταν, μακριά από την Πέμπτη Λεωφόρο – στη Λεωφόρο Β, σε μια γκαρσονιέρα πάνω από ένα μπαρ. Στην πόρτα του κτιρίου κοιμούνταν άστεγοι, στο μπαρ ξεσπούσαν καβγάδες και όλοι έβγαιναν στον δρόμο να λύσουν τις διαφορές τους, ενώ μια τρελή γριά ονόματι Μο είχε κατά παράβαση του κανονισμού δέκα με δώδεκα γάτες στο αποκλεισμένο κλιμακοστάσιο στον τελευταίο όροφο.

Σήκωσε τους ώμους της. «Ναι, αλλά εδώ η περιοχή είναι όπως την πρώτη φορά που την είδα. Σαν να μπαίνεις σε χρονομηχανή. Στο Λόουερ Ιστ Σάιντ – τέλος πάντων, ξέρεις πώς είναι εκεί κάτω, πάντα κάτι καινούριο συμβαίνει, αλλά εγώ νιώθω σαν τον Ριπ βαν Ουίνκλ*, με πιάνει μια αίσθηση ότι όλα χάνονται στο παρελθόν όλο και πιο γρήγορα. Κάποιες μέρες ξυπνούσα και μου φαινόταν λες και είχαν έρθει τη νύχτα και

* Ήρωας του ομώνυμου διηγήματος (1819) του Αμερικανού συγγραφέα Ουάσινγκτον Τρβινγκ (1783-1859). Πρόκειται για έναν Ολλανδοαμερικανό χωρικό που προτιμάει να τεμπελιάζει αντί να εργάζεται. Αφού πίνει ένα μαγικό φίλτρο, κοιμάται επί είκοσι χρόνια και όταν ξυπνάει είναι πια γέρος και δεν τον θυμάται κανείς στον τόπο του. Τελικά τον περιμαζεύει η ενήλικη πια κόρη του, αλλά εκείνος συνεχίζει τις παλιές συνήθειές του (ΣΤΜ).

είχαν αλλάξει τις προσόψεις των κτιρίων. Τα παλιά εστιατόρια έκλειναν, κάποιο μοδάτο καινούριο μπαρ είχε ξεφυτρώσει στη θέση του καθαριστηρίου...»

Έμεινα σιωπηλός από σεβασμό. Τώρα τελευταία είχε συνείδηση στο μυαλό της το πέρασμα του χρόνου, ίσως επειδή κόντευαν τα γενέθλιά της. «*Παραμεγάλωσα πια για να συνεχίζω να ζω έτσι*», είχε πει κάμποσες μέρες πριν, ενώ κάναμε το διαμέρισμα άνω κάτω, ψάχνοντας στα μαξιλάρια του καναπέ και στις τσέπες των ρούχων μας για να βρούμε ψιλά να δώσουμε φιλοδώρημα στον νεαρό που μας είχε φέρει την παραγγελία από το μπακάλικο.

Έβαλε τα χέρια της στις τσέπες του πανωφοριού της. «Εδώ πέρα, τα πράγματα είναι πιο σταθερά», είπε. Η φωνή της ήταν ανάλαφρη, αλλά εγώ διέκρινα την καταχνιά στο βλέμμα της. Ήταν φανερό ότι δεν είχε κοιμηθεί, εξαιτίας μου. «Η πάνω πλευρά του Σέντραλ Παρκ είναι από τα ελάχιστα μέρη όπου μπορείς να δεις ακόμα πώς ήταν η πόλη τη δεκαετία του 1890. Όπως και το Γκράμερσι Παρκ και το Βίλατζ, ή έστω ένα κομμάτι του. Όταν πρωτοήρθα στη Νέα Υόρκη, μου φαινόταν ότι αυτή η γειτονιά ήταν η Ίντιθ Γουόρτον*, *Η Φράνι και ο Ζούι*** και το *Πρόγευμα στο Τίφανις**** ανακατεμένα μαζί».

«Το *Η Φράνι και ο Ζούι* διαδραματίζεται στο Γουέστ Σάιντ».

* Αμερικανίδα συγγραφέας (1862-1937) που περιέγραψε τη ζωή της αριστοκρατίας της Νέας Υόρκης. Το 1921 έγινε η πρώτη γυναίκα που κέρδισε το βραβείο Πούλιτζερ. Κλασικό έργο της είναι *Τα Χρόνια της Αθωότητας* (ΣτΜ).

** Έργο του Τζερόμ Ντέιβιντ Σάλιντζερ (1919-2010). Κυκλοφόρησε το 1961 και πρωταγωνιστούν τα μικρότερα αδέρφια του ήρωα από το βιβλίο *Ο Φύλακας στη Σίκαλη*, που είναι το πιο διάσημο έργο του συγγραφέα (ΣτΜ).

*** Έργο του Τρούμαν Καπότε (1924-1984). Κυκλοφόρησε το 1958, ενώ το 1961 μεταφέρθηκε στον κινηματογράφο με τον ίδιο τίτλο σε σκηνοθεσία του Μπλέικ Έντουαρντς και με πρωταγωνίστρια την Όντρεϊ Χέπμπορν (ΣτΜ).

«Ναι, αλλά εγώ τότε ήμουν πολύ χαζή και δεν το ήξερα αυτό. Μπορώ μόνο να πω ότι ήταν πολύ διαφορετικά από το Λόουερ Ιστ Σάιντ, όπου οι άστεγοι έβαζαν φωτιές σε σκουπιδοτενεκές για να ζεσταθούν. Εδώ πέρα τα Σαββατοκύριακα ήταν σκέτη μαγεία – τριγύριζα στα μουσεία, ροβολούσα μόνη μου στο Σέντραλ Παρκ–»

«Ροβολούσες;» Πολλές από τις εκφράσεις που χρησιμοποιούσε ακούγονταν στ' αφτιά μου εξωτικές και η λέξη «ροβολάω» μου φαινόταν ότι ήταν κάποιος όρος ιππικής που είχε μάθει όταν ήταν μικρή. Κάτι σαν χαλαρός καλπασμός, βηματισμός αλόγου ανάμεσα στον τροχασμό και τον τριποδισμό.

«Α, ξέρεις, απλώς περιφερόμουν εδώ κι εκεί όπως κάνω συνήθως. Χωρίς λεφτά, με τρύπιες κάλτσες, ζούσα τρώγοντας μόνο χυλό βρόμης. Θα σου φανεί απίστευτο, αλλά κάποια Σαββατοκύριακα ερχόμουν εδώ πέρα με τα πόδια. Φυλούσα τα λεφτά για να πάρω το μετρό στην επιστροφή. Και, παρόλο που πρέπει να πληρώσεις για να μπεις στο μουσείο – ξέρεις τι εννοώ, να κάνεις μια “συνιστώμενη δωρεά”... Τι να πω, μάλλον είχα μεγάλο θράσος τότε, ή μπορεί απλώς να με λυπούνταν γιατί– Αχ, όχι», είπε με αλλαγμένο τόνο φωνής, κοκαλώνοντας στη θέση της, με αποτέλεσμα να την προσπεράσω μερικά βήματα χωρίς να το προσέξω.

«Τι έγινε;» Γύρισα προς το μέρος της. «Τι συμβαίνει;»

«Ένωσα κάτι». Άπλωσε την παλάμη της και κοίταξε τον ουρανό. «Εσύ όχι;»

Ακριβώς τη στιγμή που το είπε, το φως σαν να χάθηκε ξαφνικά. Ο ουρανός σκοτείνιασε ακαριαία, μαύριζε ολοένα κάθε δευτερόλεπτο που περνούσε. Τα δέντρα στο πάρκο θρόισαν από τον άνεμο και τα καινούρια φύλλα στα κλαδιά πρόβαλαν τρυφερά και κιτρινωπά στο φόντο από τα μαύρα σύννεφα.

«Ποπό, ήταν ανάγκη τώρα;» είπε η μητέρα μου. «Θα ρίξει

καρεκλοπόδαρα». Κοίταξε στον δρόμο, προς τα βόρεια. Δεν φαινόταν ταξί πουθενά.

Την έπιασα πάλι από το χέρι. «Έλα», είπα, «μπορεί να σταθούμε πιο τυχεροί στην άλλη πλευρά».

Περιμέναμε με ανυπομονησία να ανάψει το πράσινο για τους πεζούς. Χαρτάκια στροβιλίζονταν στον άνεμο και σκορπίζονταν στον δρόμο. «Ει, να ένα ταξί», πετάχτηκα, κοιτάζοντας προς την Πέμπτη Λεωφόρο. Και τη στιγμή που το είπα, ένας κοστουμαρισμένος κύριος που φαινόταν για επιχειρηματίας έτρεξε στην άκρη του πεζοδρομίου με το χέρι του σηκωμένο και το ταξί κατέβασε σημαία.

Στο απέναντι πεζοδρόμιο, οι καλλιτέχνες έτρεχαν να σκεπάσουν τους πίνακές τους με πλαστικά. Ο πλανόδιος καφετζής κατέβαζε τα ρολά στο καρότσι του. Περάσαμε τον δρόμο τρέχοντας και με το που φτάσαμε απέναντι, μια χοντρή σταγόνα βροχής έπεσε με δύναμη στο μάγουλό μου. Σποραδικές καφέ κηλίδες –αραιά η μία από την άλλη, μεγάλες σαν δεκάρες– άρχισαν να εμφανίζονται στο πεζοδρόμιο.

«Αχ, να πάρει!» φώναξε η μητέρα μου. Ψαχούλεψε στην τσάντα της για να βγάλει την ομπρέλα της – που δεν ήταν ικανή να προστατέψει καλά καλά ένα άτομο, πόσο μάλλον δύο.

Τότε ξέσπασε η καταιγίδα, παγερή ορμητική βροχή που έπεφτε λοξά, δυνατές ριπές ανέμου που ταρακουνούσαν τις κορυφές των δέντρων και έκαναν τις τέντες στην απέναντι πλευρά του δρόμου να πλαταγίζουν. Η μητέρα μου πάσχιζε να κρατήσει ψηλά την απείθαρχη ομπρελίτσα της, χωρίς να τα πολυκαταφέρνει. Οι άνθρωποι στον δρόμο και στο πάρκο κρατούσαν εφημερίδες και χαρτοφύλακες πάνω από τα κεφάλια τους, έτρεχαν να ανεβούν τα σκαλιά στο προστώο του μουσείου, που ήταν το μόνο μέρος όπου μπορούσε κανείς να προφυλαχτεί από τη βροχή. Και υπήρχε κάτι γιορτινό και χαρωπό στον

τρόπο που οι δυο μας ανεβαίναμε βιαστικά τα σκαλιά κάτω από τη φτενή ριγέ ομπρέλα, γρήγορα, γρήγορα, γρήγορα, λες και προσπαθούσαμε να ξεφύγουμε από κάτι τρομερό αντί να πηγαίνουμε ευθεία καταπάνω του.

iv.

Τρία σημαντικά πράγματα είχαν συμβεί στη μητέρα μου μετά την άφιξή της στη Νέα Υόρκη με το λεωφορείο από το Κάνσας, τότε που βρέθηκε χωρίς φίλους και πρακτικά χωρίς πεντάρα στην τσέπη. Το πρώτο ήταν ότι ένας ατζέντης ονόματι Ντέιβι Τζο Πίκερινγκ την είχε προσέξει όταν δούλευε σερβιτόρα σε μια καφετέρια στο Βίλατζ. Μια υποσιτισμένη έφηβη που φορούσε Doc Martens και μεταχειρισμένα ρούχα, με μια κοτσίδα τόσο μακριά, ώστε έπρεπε να έχει τον νου της να μην καθίσει πάνω της. Όταν του πήγε τον καφέ του, εκείνος της πρόσφερε εφτακόσια δολάρια και έπειτα χίλια για να αντικαταστήσει μια κοπέλα που δεν είχε εμφανιστεί σε μια φωτογράφιση καταλόγου ρούχων ακριβώς απέναντι. Της έδειξε το βαν εξωτερικών λήψεων και τον εξοπλισμό που έστηναν εκείνη την ώρα στο πάρκο της πλατείας Σέρινταν. Της μέτρησε τα χαρτονομίσματα και τα άφησε πάνω στον πάγκο. «Δώστε μου πέντε λεπτά», του είπε εκείνη. Πήγε τις υπόλοιπες παραγγελίες, έπειτα έβγαλε την ποδιά της και έφυγε.

«Ήμουν μοντέλο μόνο για καταλόγους ταχυδρομικών παραγγελιών», έβαζε πάντα τα δυνατά της να εξηγεί στον κόσμο – εννοώντας ότι δεν είχε κάνει ποτέ φωτογράφιση για περιοδικά μόδας ούτε σε πασαρέλες υψηλής ραπτικής, παρά μόνο για διαφημιστικά αλυσίδων καταστημάτων ένδυσης, φορώντας φτηνά κάζουαλ ρούχα για μικρές δεσποινίδες στο Μισούρι και τη Μοντάνα. Μερικές φορές το διασκέδαζε, έλεγε, αλλά τις πιο

πολλές όχι. Φωτογραφιζόταν με μαγικό μέσα στον Γενάρη, ενώ είχε ρίγη από τη γρίπη. Τουίντ και μάλλινα μέσα στη ζέστη του καλοκαιριού, να ιδρώνει για ώρες κάτω από ψεύτικα φθινοπωρινά φύλλα, ενώ ένας ανεμιστήρας έβγαζε ζεστό αέρα και ένας τύπος από το μακιγιάζ έτρεχε ανάμεσα στις λήψεις να της πουδράρει το πρόσωπο για να μη γυαλίζει από τον ιδρώτα.

Όμως, όλα εκείνα τα χρόνια που παρίστανε τη φοιτήτρια –που πόζαρε σε πλατό φτιαγμένα να θυμίζουν πανεπιστημιούπολη, μαζί με άλλες μια δυο κοπέλες, άκαμπτες μπροστά στον φακό και με τα απαραίτητα βιβλία κρατημένα σφιχτά στο στήθος– κατάφερε να μαζέψει αρκετά χρήματα για να σπουδάσει στ' αλήθεια. Ιστορία της Τέχνης στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης. Πρώτη φορά είδε διάσημο πίνακα στα δεκαοχτώ της, όταν μετακόμισε στη Νέα Υόρκη, και ανυπομονούσε να αναπληρώσει τον χαμένο χρόνο – «σωστή ευδαιμονία, αληθινός παράδεισος», έλεγε, χωμένη μέσα στα βιβλία τέχνης και μελετώντας ξανά και ξανά τις ίδιες παλιές διαφάνειες (Μανέ, Βιγιάρ), ώσπου τα μάτια της θόλωναν από την κούραση. («Είναι τρελό», έλεγε, «αλλά θα ήμουν απόλυτα ευτυχής αν μπορούσα να κάθομαι και να κοιτάζω τους ίδιους πίνακες όλη μου τη ζωή. Δεν πρέπει να υπάρχει καλύτερος τρόπος για να σου στρίψει η βίδα».)

Οι σπουδές της ήταν το δεύτερο σημαντικό πράγμα που της συνέβη στη Νέα Υόρκη – όπως το έβλεπε η ίδια, μάλλον ήταν το πιο σημαντικό απ' όλα. Και αν δεν είχε συμβεί το τρίτο (η γνωριμία και ο γάμος της με τον πατέρα μου – κάτι όχι τόσο ευτυχές όσο τα πρώτα δύο), είναι σχεδόν σίγουρο ότι θα είχε τελειώσει το μεταπτυχιακό της και θα είχε συνεχίσει να κάνει διδακτορικό. Όποτε είχε λίγο ελεύθερο χρόνο, πήγαινε κατευθείαν να δει είτε τη Συλλογή Φρικ, είτε το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης, είτε το Μητροπολιτικό Μουσείο – κι αυτός είναι

ο λόγος που, ενώ στεκόμαστε στο προστώ του μουσείου που έσταζε και κοιτάζαμε τη θολούρα της Πέμπτης Λεωφόρου και τις σταγόνες που αναπηδούσαν στον δρόμο, δεν με εξέπληξε που τίναξε την ομπρέλα της και είπε: «Λέω να πάμε μέσα να χαζέψουμε λίγο μέχρι να σταματήσει η βροχή».

«Εεε...» Αυτό που ήθελα να κάνω εγώ ήταν να φάω πρωινό. «Εντάξει».

Κοίταξε το ρολόι της. «Έτσι κι αλλιώς, δεν πρόκειται να βρούμε ταξί μέσα σε αυτόν τον χαμό».

Είχε δίκιο. Εγώ, πάντως, πέθαινα της πείνας. *Και τότε θα φάμε*; σκέφτηκα μουτρωμένος, ακολουθώντας την καθώς ανέβαινε τα σκαλιά. Ήμουν σίγουρος ότι μετά τη συνάντηση θα ήταν τόσο θυμωμένη, ώστε δεν υπήρχε περίπτωση να με πάει για μεσημεριανό και έτσι απλώς θα αναγκαζόμουν να γυρίσω σπίτι και να αρκεστώ σε ένα μπουλ δημητριακά ή κάποιο άλλο πρόχειρο φαγητό.

Όμως, το μουσείο ήταν πάντα για μένα κάτι σαν γιορτή. Και με το που βρεθήκαμε στο εσωτερικό του, με την εύθυμη βουή των τουριστών ολόγυρά μας, ένιωσα παράδοξα θωρακισμένος απέναντι σε οτιδήποτε άλλο κι αν μου επιφύλασσε εκείνη η μέρα. Στη Μεγάλη Αίθουσα επικρατούσε φασαρία και η ατμόσφαιρα ήταν βαριά από τη μυρωδιά βρεγμένων ρούχων. Ένα πλήθος μουσκεμένων ηλικιωμένων Ασιατών μας προσπέρασε ορμητικά, ακολουθώντας από κοντά μια σεναρισμένη ξεναγό που είχε ύφος σοβαρής επαγγελματία. Ταλαιπωρημένες προσκοπίνες στριμώχνονταν μιλώντας ψιθυριστά κοντά στο βεστιάριο. Δίπλα στο γραφείο πληροφοριών απλωνόταν μια ουρά από σπουδαστές κάποιας στρατιωτικής σχολής που φορούσαν γκρίζες στολές, είχαν βγάλει τα πηλήκιά τους και στέκονταν με τα χέρια τους πλεγμένα πίσω στη μέση τους, σε στάση ανάπαυσης.

Για μένα –ένα παιδί της πόλης μόνιμα κλεισμένο στους τοίχους ενός διαμερίσματος– το μουσείο παρουσίαζε ενδιαφέρον κυρίως λόγω του πελώριου μεγέθους του, ένα παλάτι όπου τα δωμάτια ήταν αχανή και ατελείωτα και ερήμωναν ολοένα όσο πιο βαθιά προχωρούσες στο εσωτερικό του. Κάποιες από τις παραμελημένες κρεβατοκάμαρες και τα αποκλεισμένα με κορδόνια σαλονάκια στα έγκατα του τμήματος Ευρωπαϊκής Διακοσμητικής Τέχνης έδιναν την αίσθηση ότι ήταν δεμένα με πανίσχυρα μάγια, λες και είχε εκατοντάδες χρόνια να πατήσει εκεί μέσα άνθρωπος. Από τότε που άρχισα να παίρνω το μετρό μόνος μου, μου άρεσε πολύ να πηγαίνω εκεί ολομόναχος και να περιφέρομαι μέχρι που χανόμουν. Περιπλανιόμουν όλο και πιο βαθιά στον λαβύρινθο των εκθεσιακών χώρων, ώπου μερικές φορές βρισκόμουν σε ξεχασμένες αίθουσες γεμάτες πανοπλίες και πορσελάνινα αντικείμενα που δεν είχα ξαναδεί ποτέ στη ζωή μου (και που, σε κάποιες περιπτώσεις, μου ήταν αδύνατο να βρω ξανά).

Ενώ στεκόμουν πίσω από τη μητέρα μου στην ουρά της εισόδου, έγειρα το κεφάλι μου πίσω και ατένισα επίμονα τον θόλο της οροφής, σε ύψος δύο ορόφων, που θύμιζε πελώριο σπήλαιο. Μερικές φορές, όταν συγκεντρωνόμουν αρκετά, κατάφερνα να νιώθω λες και αιωρούμουν εκεί πάνω σαν φτερό, ένα τέχνασμα που είχα μάθει από μικρός, αλλά αυτή η ικανότητά μου χανόταν σταδιακά όσο μεγάλωνα.

Στο μεταξύ, η μητέρα μου –με μύτη κατακόκκινη, λαχανιασμένη από την τρεχάλα μας μέσα στη βροχή– έψαχνε να βρει το πορτοφόλι της. «Όταν τελειώσουμε, λέω να πάω στο πωλητήριο», έλεγε. «Σίγουρα η Ματίλντ δεν έχει ανάγκη άλλο ένα βιβλίο τέχνης, αλλά δεν θα μου γκρινιάξει, γιατί έτσι και το κάνει θα φανεί πολύ ανόητη».

«Μπλιαχ», είπα. «Για τη Ματίλντ είναι το δώρο;» Η Ματίλντ

ήταν η καλλιτεχνική διευθύντρια στη διαφημιστική εταιρεία όπου δούλευε η μητέρα μου. Ήταν κόρη ενός πάμπλουτου Γάλλου εισαγωγέα υφασμάτων, νεότερη από τη μητέρα μου και περιβόητη για τις ιδιοτροπίες της, έτοιμη ανά πάσα στιγμή να ξεσηκώσει τον κόσμο έτσι και οι υπηρεσίες μεταφοράς με λιμουζίνα ή το κέιτερινγκ σε κάποια εκδήλωση δεν ήταν σε επίπεδο τελειότητας.

«Ναι». Αμίλητη, μου έδωσε μια τσίχλα, την οποία πήρα, και μετά έβαλε το πακετάκι στην τσάντα της. «Ξέρεις, αυτό είναι το θέμα με τη Ματίλντ. Ένα δώρο προσεκτικά διαλεγμένο δεν είναι ανάγκη να στοιχίζει πολλά. Θα έμενε ικανοποιημένη ακόμα και με ένα φτηνό πρες παπιέ από το παζάρι. Πράγμα που θα ήταν ιδανικό, αν είχαμε χρόνο να πάμε στο κέντρο και να κάνουμε μια βόλτα στο παζάρι. Πέρυσι, όταν ήταν η σειρά της Πρου... Πανικοβλήθηκε και μπήκε σε ένα Saks την ώρα του μεσημεριανού διαλείμματός της και κατέληξε να χαλάσει πενήντα δολάρια από την τσέπη της συν τα λεφτά που της είχαν δώσει, για να πάρει γυαλιά ηλίου, νομίζω Tom Ford ήταν, αλλά και πάλι η Ματίλντ της έκανε κήρυγμα για τους Αμερικανούς και την κουλτούρα καταναλωτισμού τους. Και σκέψου ότι η Πρου δεν είναι Αμερικανίδα, αλλά Αυστραλέζα».

«Το συζήτησες με τον Σέρτζιο;» ρώτησα. Ο Σέρτζιο –που βρισκόταν στο γραφείο σπάνια, αλλά εμφανιζόταν πολύ τακτικά στις κοσμικές σελίδες των περιοδικών παρέα με σελέμπριτι όπως η Ντονατέλα Βερσάτσε– ήταν ο πολυεκατομμυριούχος ιδιοκτήτης της εταιρείας όπου δούλευε η μητέρα μου. Η ερώτηση «Το συζήτησες με τον Σέρτζιο;» ισοδυναμούσε με το «Τι θα έκανε ο Χριστός αν ήταν στη θέση σου;».

«Για τον Σέρτζιο βιβλίο τέχνης σημαίνει κάποια έκδοση με έργα του Χέλμουτ Νιούτον, ή εκείνο το λεύκωμα που έκανε η Μαντόνα πριν από κάμποσο καιρό».

Πήγα να τη ρωτήσω ποιος είναι ο Χέλμουτ Νιούτον, αλλά μου ήρθε μια καλύτερη ιδέα. «Γιατί δεν της παίρνεις μια κάρτα για το μετρό;»

Η μητέρα μου δυσανασχέτησε. «Πίστεψέ με, κανονικά αυτό θα έπρεπε να κάνω». Πρόσφατα είχε γίνει ένας μικρός χαμός στη δουλειά όταν το αμάξι της Ματίλντ κόλλησε στην κίνηση, με αποτέλεσμα να μείνει καθηλωμένη στο Γουίλιαμσμπεργκ, σε ένα κοσμηματοπωλείο.

«Θα μπορούσες να μη γράψεις ότι είναι από εσένα. Να την αφήσεις στο γραφείο της, μια παλιά χωρίς πιστωτικό υπόλοιπο. Για να δεις τι θα κάνει».

«Μπορώ να σου πω από τώρα τι θα κάνει», είπε η μητέρα μου, περνώντας την κάρτα μέλους της μέσα από τη σχισμή στο γκισέ του εκδοτηρίου εισιτηρίων. «Θα απολύσει τη βοηθό της και μαζί τους μισούς υπαλλήλους από το τμήμα Παραγωγής».

Η διαφημιστική εταιρεία της μητέρας μου ειδικευόταν στα γυναικεία αξεσουάρ. Όλη μέρα, κάτω από το άγρυπνο και λιγάκι βλοσυρό βλέμμα της Ματίλντ, η μητέρα μου επέβλεπε φωτογραφίσεις όπου κρυστάλλινα σκουλαρίκια λαμπύριζαν μέσα σε ψεύτικες χιονονιφάδες, και τσάντες από δέρμα κροκόδειλου –αφημένες στα πίσω καθίσματα σε άδειες λιμουζίνες– άστραφταν περιτριγυρισμένες από ένα δαχτυλίδι ουράνιου φωτός. Ήταν καλή στη δουλειά της. Προτιμούσε να δουλεύει πίσω από τον φακό και όχι μπροστά του. Και ήξερα ότι γούσταρε να βλέπει το έργο της σε αφίσες στο μετρό και στις τεράστιες διαφημιστικές πινακίδες στην Τάιμς Σκουέαρ. Όμως, παρά τη λάμψη και την αίγλη που είχε αυτή η δουλειά (πρωινά με συνοδεία σαμπάνιας, δωράκια από το Bergdorf), ήταν αναγκασμένη να δουλεύει ώρες ατελείωτες, ενώ όλο αυτό είχε μια κενοδοξία που –το ήξερα καλά– της προκαλούσε θλίψη. Αυτό που πραγματικά ήθελε να κάνει ήταν να επιστρέψει στις σπουδές της,

παρόλο που βέβαια ξέραμε και οι δύο ότι οι πιθανότητες να συμβεί κάτι τέτοιο ήταν ελάχιστες, τώρα πια που είχε φύγει ο μπαμπάς μου.

«Ωραία», είπε, γυρνώντας προς το μέρος μου και δίνοντάς μου το ταμπελάκι του επισκέπτη που είχε πάρει από το γκισέ. «Να έχεις τον νου σου μην τυχόν και καθυστερήσουμε, εντάξει; Η έκθεση είναι τεράστια» –μου έδειξε μια αφίσα, ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΝΕΚΡΗ ΦΥΣΗ: ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΥ ΑΙΩΝΑ ΤΗΣ ΟΛΛΑΝΔΙΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ–, «δεν γίνεται να τα δούμε όλα σε μία επίσκεψη, αλλά είναι μερικά πράγματα που...»

Η φωνή της έσβησε καθώς την ακολουθούσα στη Μεγάλη Σκάλα – διχασμένος μεταξύ της καθωσπρέπει υποχρέωσης να μείνω κοντά της και της παρόρμησης να μείνω μερικά βήματα πίσω της για να δίνω την εντύπωση ότι δεν ήμαστε παρέα.

«Δεν μου αρέσει καθόλου να περνάω τις αίθουσες τρέχοντας», έλεγε τη στιγμή που έφτανα κοντά της, στο κεφαλόσκαλο, «αλλά έτσι κι αλλιώς εκθέσεις σαν κι αυτή θέλουν δύο και τρεις επισκέψεις. Υπάρχει το *Μάθημα Ανατομίας*, πρέπει να το δούμε, αλλά αυτό που θέλω οπωσδήποτε να δω είναι ένας μικρός και σπάνιος πίνακας ενός ζωγράφου που ήταν δάσκαλος του Βερμέερ. Από τους σημαντικότερους Μεγάλους Δασκάλους που δεν έχεις ακουστά. Οι πίνακες του Φρανς Χαλς είναι κι αυτοί σπουδαίοι. Τον ξέρεις τον Χαλς, έτσι; Ο *Εύθυμος Πότης*; Και οι επίτροποι του γηροκομείου;»

«Ναι», είπα διστακτικά. Από όλους τους πίνακες που ανέφερε, ήξερα μόνο το *Μάθημα Ανατομίας*. Μια λεπτομέρεια από το συγκεκριμένο έργο υπήρχε στην αφίσα της έκθεσης. Ωχρή σάρκα, πολλαπλές αποχρώσεις του μαύρου, χειρουργοί που φαίνονταν μέθυσοι, με κατακόκκινα μάτια και μύτες.

«Μιλάμε για βασικά έργα στην ιστορία της τέχνης», είπε η μητέρα μου. «Εδώ στρίβουμε αριστερά».